

Suurpetokantojen kasvun myötä ovat myös petovahingot maataloilla yleistyneet. Valtio korvasi viime vuonna porotaloudelle petovahinkoja yli 3,7 miljoonan euron edestä. Lammas- ja karjataloillakin petojen hyökkäyksiä sattuu yhä useammin. Petovahinkojen ennaltaehkäisyn vaihtoehtoja on kovasti mietitty. Tietyin edellytyksin ja sopivissa oloissa laumanvartijakoirat ovat käyttökelpoisia.

LAUMANVARTIJAKOIRAT

Laumanvartijakoiran ensisijainen kontakti pentuna tulee olla vartioitaviin eläimiin, jotta se leimautuu niihin riittävän hyvin. Koiran tulee asua ja elää lampaiden seassa, talvet lampolassa, kesät laitumella.

ehkäisevät ennalta petovahinkoja

Teksti Katriina Raanto
Kuvat Mikko Joona

Lisääntyneiden suurpetovahinkojen myötä ennaltaehkäisy menetelmät ovat nousseet tärkeään asemaan ja Suomussalmen kunnan hallinnoima Petotieto-hanke julkaiseekin asiaan liittyen alkutuotantotilallisille suunnattua Petovahinkojen ennaltaehkäisyopasta. Oppaaseen on koottu yleisimpiä ja tehokkaimmiksi koettuja menetelmiä maasuurpetojen aiheuttamien tuhojen ehkäisyyn. Yhtenä keinona tuodaan esiin laumanvartijakoirat.

Laumanvartijakoirien työkäyttöä Suomessa on tutkinut Helsingin Yliopiston Eläinten hyvinvoinnin tohtoriohjelmaan kuuluva Teet Otstavel. Paitsi että Otstavel on ollut mukana aiheeseen liittyvässä kansainvälisessä tutkijayhteistyössä, on hän toiminut luennoitsijana myös alan seminaareissa Suomessa ja maailmalla. Hänen laumanvartijakoirien työkäyttöä Suomessa koskeva tutkimuksensa 2006-2008 oli ensimmäinen Suomen oloja koskeva tutkimus ja se antoi rohkaisevia tuloksia.

- Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, soveltuvatko laumanvartijat työkäyttöön myös Suomessa. Pohjoismaissa ei ole perinteitä laumanvartijakoirien työkäyttöä, vaikka rotuja onkin ollut täällä jo pitkään. Tutkimukseen osallistuneet tilalliset olivat ottaneet koirat täysin oma-aloitteisesti ja itsenäisesti, ilman järjestettyä tukea. Nämä edelläkävijät onnistuivat hyvin ja tutkimuksen tulokset olivat rohkaisevia: Petovahinkoja ei ole sattunut yhdelläkään sellaisella tilalla, missä laumanvartijat työskentelivät.

Jokamiehen oikeus tuo haasteita

Laumanvartijakoirat ovat laiskan ja leppoisan oloisia makoillessaan omalla pihallaan tai laitumella laumansa seassa. Ne eivät tuhlaa energiaa ylimääräiseen touhuamiseen, mutta uneliaan näköisnäkin ne ovat valppaana. Tilanne saattaa muuttua silmänräpäyksessä, kun ne kokevat jonkin asian uhaksi.

Tositilanteessa nämä koirat ovat peräänantamattomia. Yleensä varoituksiksi petoeläimille kuitenkin riittää laumanvartijan läsnäolo. Suuri koko ja kumea haukku toimivat useimmiten riittävänä pelotteena pedoille.

Teet Otstavel kuitenkin muistuttaa, että Suomessa on perinteisesti laajat jokamiehen- ja liikkumisoikeudet toisten omistamilla alueilla. On pidettävä huolta, että koirat eivät muodosta uhkaa muulle ympäristölle, sillä laumanvartijakoirat voivat suojella karja- tai lammaslau-

maansa myös muilta uhkilta kuin vain petoeläimiltä.

- Laumanvartijalle on opetettava, ketä vastaan laumaa tulee suojella, painottaa Otstavel. - Onko se marjastaja vai karhu? Koiran on osattava arvioida tilanne ja mitoittaa toimenpiteet kulloisenkin uhan mukaan. Koira ei ymmärrä reviiirin rajoja samalla tavalla kuin ihminen. Koira ei automaattisesti tiedä, missä kulkee oman tontin raja, vaan saattaa vartioida myös naapurin alueita. Sille pitää osoittaa alueen rajat, ja varmintä on tietysti aidata alue. Vartioivista laumanvartijakoirista pitää ehdottomasti varoittaa lähiympäristöä ja alueelle tulee laittaa varoituskylttejä.

Oikeat olosuhteet tärkeät

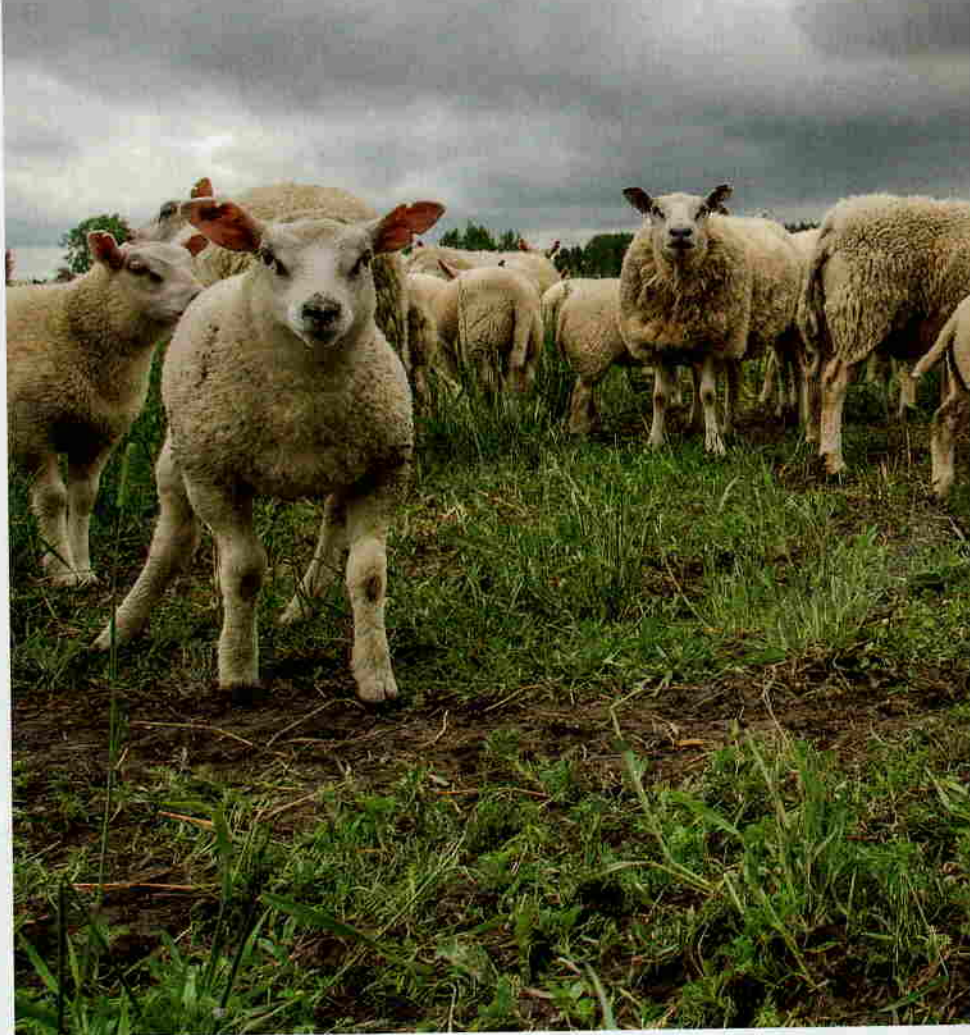
Otstavel korostaa myös laumanvartijoille suotuisien olosuhteiden ja ympäristön tärkeyttä.

- Parhaat edellytykset laumanvartijakoirien pidolle on, jos vartioitava alue sijaitsee sopivasti syrjässä, kaukana naapureista ja tiheästi asutusta alueesta sekä isoista teistä. Alueen pitäisi olla rauhallinen koiran työskennellä ja riittävän iso. Pohjoismaissa maatilat ovat usein aika pieniä, eikä pieni alue ole aina paras mahdollinen laumanvartijalle. Se tarvitsee tilaa ja rauhallisen ympäristön voidakseen toimia oikein ja töitään se tekee tietysti vapaana.

- Nuoren työtä opettelevan koiran täytyy saada aikaa tilanteen arvioimiseen, jotta se pystyy päättämään onko kyseessä uhka vai ei. Jos liikennettä on liikaa, se ei ehdi arvioimaan tilanteita kunnolla ja keskittyy asioihin, jotka eivät ole edes todellisia uhkia. Ajan myötä koira saa kokemusta eikä käytä aikaa toisarvoisiin asioihin.

Tehokkaimmin vartiointi hoituu, jos

Parhaat edellytykset laumanvartijakoirien pidolle Suomessa on, jos vartioitava alue sijaitsee sopivasti syrjässä, kaukana naapureista ja tiheästi asutusta alueesta sekä isoista teistä.

koiria on lauma. Susi ei mene ihan heti sinne missä on laumanvartijakoiria, kun se voi valita paikan, jossa niitä ei ole. Lauman koko riippuu alueen koosta ja vartioitavien eläinten määrästä. - Laumassa jokaisella yksilöllä on oma tehtävänsä, toiset hälyttävät, toiset tais-televat. Pitää olla toimiva laumakokoinaisuus. Yksi koira ei todennäköisesti pärjäisi yksin seitsemälle sudelle, toteaa Otsavel.

Lapin olot ovat Suomessa poikkeukselliset. Siellä laidunalueet ovat suuret ja porot voivat vaeltaa hajallaan. Laumanvartijoiden käyttö saattaa olla osittain mahdollista, mutta niiden käytöstä ei Lapissa vielä ole paljon kokemusta.

Hyvän laumanvartijan ominaisuudet

Amerikkalainen modernin laumanvartijakäytön pioneeri, professori Raymond

Coppinger kertoo mitä hyvän lampaita vartioivan koiran tulee olla:

LUOTETTAVA lampaiden kanssa eli koira ei koskaan saa hyökätä niiden kimp-puun tai ahdistella niitä. Luotettavuuden arvioimiseksi hän on tarkkaillut koirien liikkeitä ja elehtimistä lampaiden läheisyydessä. Hänen tunnistamansa liikkeit ja eleet ovat: leikki, alistuminen, domi-nointi, uteliaisuus ja vaaniminen. Luo-tettavalla vartijalla näkyy paljon alistu-miskäyttäytymistä ja tutkivaa käyttäyty-mistä, hyvin vähän leikkiä, vähän domi-nointikäyttäytymistä ja erittäin vähän saalistusviettiä perustuvaa vaanimista lampaita kohtaan.

USKOLLINEN laumalleen eli koiran on aina oltava lampaiden luona, se ei saa koskaan hylätä niitä lähteäkseen ihmisen perään. On siis toisaalta hyvä, että se on väistävä, välinpitämätön tai ujo vieraita ihmisiä kohtaan. Omistajansa ja

perheensä se oppii kyllä tunnistamaan. **SUOJELEVA** lampaita kohtaan eli koiran pitää puolustaa niitä vihollisia vas-taan. Laumanvartijalle kaikki vieras on periaatteessa mahdollinen uhka ja sen kuuluu reagoida kaikkeen outoon, eri-koiseen ja tavallisuudesta poikkeavaan, jonka se havaitsee omalla alueellaan.

Pohjoismaiden olosuhteissa Teet Otsavel lisäisi tähän vielä ihmisten sieto-kyvyn. Koiran on reagoitava uhkaan oi-kealla tasolla, ilman yli- tai alilyöntejä. Marjastajalle vain ilmoitetaan, että älä tule tänne, mutta ohikulkijat jätetään muuten rauhaan. Koiran tulee välttää fyysistä kontaktia, mutta olla perään-antamaton tarvittaessa.

Laumanvartijarotujen välillä voi olla koiraihmissen mielestä suuriakin eroja, mutta ei välttämättä, kun vertaillaan sopivuutta työkoirina.

- Yksilöiden väliset erot voivat käytännön työssä olla suurempia kuin erot rotujen välillä, painottaa Teet Otsavel. - Laumanvartija ei ole automaattinen työkalu, se ei ole kone vaan enemmän työtoveri. Se saattaa yksilöominaisuuksista riippuen tarvita tukea ja ohjausta. Laumanvartijarodut poikkeavat suuresti muista roduista, ne eivät ole paimenkoiria eikä niiden lautumella työskentelyyn vaadittavia ominaisuuksia pysty yleensä mittaamaan meillä käytössä olevilla luonteen arvioimismenetelmillä.

- Tällä hetkellä koirien työkäyttöä haittaa meillä kootun ja tutkitun tiedon puute. Ensimmäisessä tutkimuksessa oli asiaan innostuneita tilallisia ja tulokset olivat erinomaisia. Kovasti välttämätöntä olisi saada tehtyä jo aiemmin suunniteltu seurantatutkimus, jonka avulla olisi mahdollista antaa kattavampaa ja laajempaa tietoa tilallisten hyödyksi petovahinkojen torjunnassa.

Pennun valinta

Menestyäkseen laumanvartijan työssä, pennun pitäisi olla ominaisuuksiltaan työhön sopiva. Orysia Dawydiak ja David E. Sims ovat kehittäneet olemassa olevien pentutestien perusteella laumanvartijapennuille sopivan tulkinnan, jota Otsavel käyttää mielellään itsekin.

- Tulkitseminen on oleellisen tärkeää. Eri koiratyyppejä kuten esimerkiksi noutajaa, paimenkoiraa ja laumanvartijaa tulisi tulkita eri lailla. Laumanvartijapennulle tärkeinä ominaisuuksina pidän rauhallisuutta, hyvää hermora-kennetta ja rohkeutta ja ehkä kaikkein tärkeimpänä pennun itsenäisyyttä. On tärkeää, ettei pentu mielistele ihmistä

eikä hae tältä turvaa tai neuvoja, vaan ratkaisee tilanteet itsenäisesti. Pennulla ei myöskään saisi olla riistaviettiä ja sen pitäisi palautua testistä nopeasti ole-matta kuitenkaan kova. Saman pentu-
een kaikista pennuista ei välttämättä ole työkoiriksi, muistuttaa Otsstavel.

Tilalla pennun kehitykseen vaikuttaa

kuitenkin moni asia ja vaikka pennulla olisi sopivia ominaisuuksia, se ei välttämättä menesty työkoirana.

Laumanvartija uudessa kodissa

Lähtökohdat Suomessa ovat hyvin erilaiset verrattuna perinnemaihin, joissa pentu tulee valmiiseen laumaan ja van-

hempien koirien opetettavaksi. Uudella laumanvartijakoiratilalla Suomessa ei ole vanhoja koiria opettamassa, joten oppi tulee usein kantapäähän kautta. - Sopeutumista saattaa edistää, että pentu ei tule lammastilalle liian nuorena pohtii Teet Otsstavel.

- En näe pennun luovutusta kahdek-

Laumanvartijoiden työkäyttö Suomessa

Teet Otsstavelin ensimmäisessä tutkimuksessa mukana oli kahdeksan tilaa. Tiloista kolme oli hankkinut laumanvartijan estämään toistuvia tilalla tapahtuneita suurpetovahinkoja. Viidellä tilalla oli tehty havaintoja petoeläimistä ja kaikilla uhka pedon kohtaamisesta kodin lähistöllä oli todellinen.

Itä- ja Keski-Suomen perinteisillä pe-toalueilla sijaitsevien tilojen koko vaihteli 2-77 hehtaarin välillä. Yksi tiloista sijaitsi keskellä kylää, viisi kauempana asutuksesta ja kaksi eristyksissä metsän keskellä. Etäisyys naapureihin vaihteli 0,02-6 kilometrin välillä. Laumanvartijoita tiloilla oli yhteensä 19, joista 18 toimi työkoirina, koiria oli 1-4 per tila.

Rotuja oli edustettuna kaikkiaan kahdeksan: yksi kaukasiankoira, kaksi keskiaasiankoiraa, kaksi maremmano-abruzzesea, kaksi komondoria, kaksi pyreneittenkoiraa, neljä tiibetinmastiffia, yksi owczarek podhalanski ja neljä slovakiancuvacia. Koirista yhdeksän oli narttuja ja uroksia yhtä monta, joista yksi kastrotu.

Tiloilla oli pääasiassa lampaita, mutta vartioitavina oli myös lypsylehmiä, lihakarjaa, siipikarjaa, hevosia ja aasi. Lisäksi yhdellä tilalla oli alpakoita, yhdellä mehiläisiä. Asukkaiden lisäksi tiluksilla liikkui naapureita, pyöräilijöitä, mopoilijoita, autoilijoita, marjanpoimijoita, lenkkeilijöitä, hiihtäjiä, moottori-
kelkkailijoita, metsästäjiä ja turisteja.

Vartioitavalla alueella oli käytössä erityyppisiä aitoja: sähköaita, kevyt sähköaita yhdistettynä puuaitaan, lammasperkko, susiaita ja vahva verkko puukehyksillä. Kahdella tiloista ei ollut aitaa lainkaan. Viidellä tilalla aidat sallivat koirien liikua vapaasti koko tilan alueella.

Kahdella tilalla koirilla oli ongelmia pysytellä omalla reviirillään, ne halusivat

Teet Otsstavelin omat maremmano-abruzzesevanhukset ovat ehtineet olla mukana monella tilalla totuttamassa pentukoiria lampaisiin.

ilmeisesti vartioida suurempaa aluetta. Tähän voidaan yleensä vaikuttaa aitaamisella ja pentuiän ohjauksella. Reviiriltä poistumisen ei raportoitu aiheuttaneen vakavia ongelmia ympäristössä, mutta oli mahdollinen riski koiralle itselleen liikenteen seassa. Koirista ei ollut vaaraa ohikulkijoille. Seitsemän tilan koirat hyväksyivät vieraat ihmiset. Yhden tilan koirat työskentelivät pienehköllä, vahvasti aidatulla alueella eivätkä päässeet kontaktiin vieraiden kanssa. Muita esille tulleita ongelmia oli vartioitavien eläinten kanssa leikkiminen ja niiden jahtaaminen.

Omistajien arvioiden mukaan koirien vartiointitapaumukset alkoivat näkyä 4-20 kuukauden välillä riippuen rodusta ja koiran persoonallisuudesta. Vartioitavaan laumaan leimauttamista tehtiin ympäri vuoden ja sen aloittaminen tapahtui pennun syntymästä 32 viikkoon asti. Leimautuminen tapahtui pääosin laitimella, neljällä pennulla sisällä lam-

polassa. Rotujen välillä ei havaittu eroavaisuuksia vartiointitapaumuksissa (uskollisuus, luotettavuus, suojelunhalu). Sen sijaan siihen vaikutti koiran persoona, työskentelyolosuhteet ja vartioitavien eläimiin leimautuminen. Onnistunut laumanvartijan työ vaatii onnistunutta leimautumista vartioitaviin eläimiin.

Tutkimuksen tulokset olivat rohkaisevia. Yhdelläkin tilalla ei tapahtunut petovahinkoja alueilla joilla laumanvartijat työskentelivät, vaikka ne kohtasivatkin siellä petoja. Kahdella tilalla koirat olivat todistettavasti estäneet susien, yhdellä ilveksen ja yhdellä karhun hyökkäyksen. Muita saavutettuja hyötyjä oli hirvien laidunaidoille aiheuttamien tuhojen sekä valkohäntäpeurojen viljelyksille aiheuttamien tuhojen loppuminen. Lisäksi laumanvartijakoirien läsnäolo toi tiloille yleisen turvallisuudentunteen, mikä näkyi esimerkiksi siinä, kuinka vapaasti lapset pääsivät pihalle leikkimään.

san viikon iässä välttämättä aina hyvä-
nä asiana. Pentu oppii 8-12 viikon iässä
emältään monia tärkeitä asioita kuten
nöyryyttä ja tappioiden hyväksymistä.
Näin ei käy, jos se luovutetaan jo kah-
deksanviikkoisena. Sillä on silloin vie-
lä paljon asioita oppimatta. Kumpi on
tärkeämpää, että se saa kotona kunnan
kotikasvatuksen emältään 12 viikkoon
asti vai että se leimautuu lampaisiin heti
pikkupennusta?

- Jos haluaa molemmat, pennun pi-
tää syntyä lammastilalle, jossa sen van-
hemmat ja ehkä isovanhemmatkin ovat
toimineet työkoirina. En halua vähe-
syä perimää ja vanhempien syntymästä
asti antamaa koulutusta, mutta sekään
ei ole mikään tae koiran toimivuudelle,
painottaa Otstavel. - Päinvastoin, myös
koirat joilla ei ole tätä perimää, ovat
 pärjänneet hyvin.

Pennun taipumus leikkiä karitsojen
tai lampaiden kanssa pitää katkaista
heti. Pentu ei saa leikkiä lainkaan var-
tioitavien eläinten kanssa, eikä sillä saa
olla metsästysviettiä. Leikki voi alkaa
pienena jahtaamisena ja nipistelynä,
mutta se kehittyy ennen pitkää painiksi.
On kuitenkin sallittua, että pentu leikkii
lajitoverinsa kanssa, vaikka sisarusten
välille usein tahtookin tulla konflikteja.

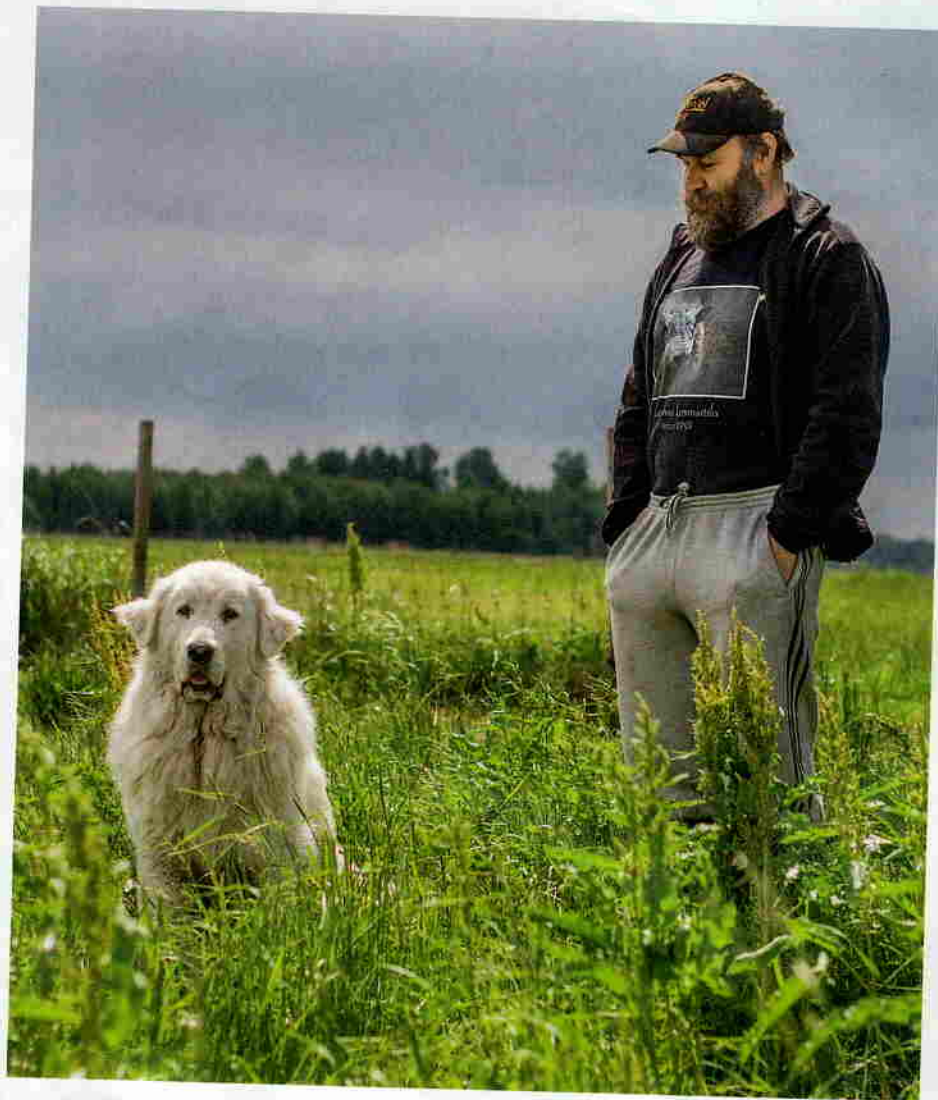
- Kun pentu tulee uuteen kotiin, pitää
sen leimautua hyvin vartioitavaan lau-
maan, alleviivaa Teet Otstavel. - Tämä
onnistuu parhaiten syksyllä, kun eläi-
met ovat sisällä. Tärkeätä on nimen-
omaan, että se leimautuu eläimiin eikä
ihmisiin, joten ruoan vieminen ja rap-
sutus riittävät pennulle ihmiskontak-
tiksi. Tässäkin on nurjana puolena se,
että pentu saattaa olla keväällä leimau-
tunut enemmän navettaan kuin lam-
pasiin, naurahtaa Otstavel. - Silloin se
viihtyy paremmin navetan viileydessä
ja lampaat saavat laiduntaa keskenään.

- Myös paimennuskäyttäytymistä
saattaa esiintyä. Kun lampaat ovat jo
laitumella, koira tahtoo ne takaisin na-
vettaan. Siellä kun on oltu talven yli.
Laumaa saattaa olla helpompi varti-
oida, kun koira ajaa lauman kasaan.
Laumanvartijan opastaminen työelä-
mään ilman vanhemman koiran apua
voi joskus vaatia rinnalla kulkemista.
Mutta kun laumanvartijakoira työto-
veriksi asettuu, niin se on todella luo-
tettava.

Myös laitumen rajojen opettamista
Otstavel pitää haastavana. - Ensimmäi-
nen vuosi pentua täytyy pitää silmällä.
Sitä ei tarvitse kouluttaa, mutta kaik-
ki ei-toivottu käytös pitää karsia pois

rauhallisesti ja päättäväisesti. Koiran
reviirikäsitys on erilainen kuin ihmi-
sellä. koiralla ei ole samalla lailla ym-
märystä rajoista ja nuori koira saat-
taa helposti käydä tutustumassa lähi-
maastoon. Jos se eksyy naapuriin, sitä
ei tulisi siellä missään nimessä ruokkia.
Tehokas keino estää niin vaeltelu kuin

teli vapaana. Naapurin tilalla oli vain
yksi laumanvartijakoira, sekin jostakin
syystä tapaushetkellä kettingissä. Su-
silauma oli mennyt sinne ja tappanut
tilan lampaat. Kytkettynä ollut koira ei
pystynyt tekemään töitään. Ison tilan
vapaana olevat koirat pysyivät omalla
reviirillään. Ne eivät menneet naapuriin

Loimaalaisen Lauri Leinosen lammastilalla ei ole tapahtunut petovahinkoja. Kun sudet tappoivat peuran aivan laitumien lähellä, Leinonen päätyi hankkimaan sekä laumanvartijakoiria että susiaidan.

petoeläinvahingotkin on susiaidan ja
laumanvartijan yhdistelmä.

Euroopan tilanne

Etelä-, Keski- ja Itä-Euroopassa lauman-
vartijoiden käytöllä on pitkät perinteet.
Teet Otstavel myöntää seuraavansa suu-
rella mielenkiinnolla ranskalaisten, es-
panjalaisten, sveitsiläisten ja italialais-
ten työkäyttöperinteitä.

- Laumanvartijoiden käyttö on siellä
itsestäänselvyys, kertoo Otstavel. - To-
sin joskus sielläkin sattuu hankaluuksia.
Esimerkkinä tapaus isolla lammastilalla,
jossa useampi laumanvartija työsken-

apuun, koska eivät kokeneet naapurin
lampaista omaksi laumakseen.

Otstavel osallistui elokuun lopussa
Brysselissä pidettyyn maailman riis-
tabiologieng kongressiin. Suurpetojen
suojelun mukanaan tuoma petokan-
tojen kasvu puhutti myös siellä. - Aihe
on kuuma myös Etelä- ja Keski-Euroo-
passa. Siellä toteutetuissa projekteissa
suurpetojen kanssa rinta rinnan elämi-
sessä, ovat laumanvartijakoirat olleet
hyvin suuressa roolissa. Siellä on val-
miiksi perinteet laumanvartijan käytöl-
le, mutta olot, laiduntamistavat ja muut
ovat muuttuneet. He ovat tehneet paljon

Laumanvartijoista on syytä ilmoittaa esimerkiksi varoitustau-
luilla. Suomalainen laaja jokami-
ehenoikeus asettaa lauman-
vartijakoirille oman haasteensa.

töitä sen eteen, että osattaisiin yhdis-
tää vanha hyväksi todettu menetelmä
muuttuneisiin olosuhteisiin.

Laumanvartijat työkoirina

Laumanvartijat ovat työskennellessään
itsenäisiä ja oikeissa olosuhteissa ne ovat

korvaamattomia. Etelä-Euroopassa ja
vuoristoseuduilla laumanvartijakoiria on
käytetty keskeytyksettä tuhansia vuosia.

Viime aikoina myös maissa, joissa ei
ole vahvaa laumanvartijakoiraperinnet-
tä, kuten esimerkiksi Saksassa, on alettu
suositella laumanvartijoiden työkäyttöä

erityisesti maaseutualueiden petovahin-
kojen ennaltaehkäisyyn. Sekä tutkijakes-
kusteluissa että käytännön toimijoiden
kesken on tullut selväksi, että kootulle
ja varsinkin paikallisoloihin soveltuval-
le ja hyödynnettävälle tutkimustiedolle
on suuri tarve.

Viimeiset kolme vuotta Teet Otstavel
on tutkinut erilaisten petovahinkojen
ennaltaehkäisymenetelmien käyttöä
saaristo- ja rannikko-oloissa Suomes-
sa ja Virossa. Tutkimuksessa seurattiin
erityisesti laumanvartijakoirien työkäyt-
töä näissä poikkeavissa oloissa.

Ostavelin mielestä Suomessa näyttäisi
olevan hyvät mahdollisuudet lauman-
vartijakoirien monipuoliselle työkäytöl-
le. Tämä lisäisi samalla myös perheen
turvallisuuden tunnetta esimerkiksi su-
sipelon osalta. Samalla tulisi torjuttuksi
eläintauteja kun kauttakulkijat ja villit
sorkkaeläimet todennäköisesti välttä-
vät vartioituja laituria.

Suurpetovahinkojen ennaltaehkäisy-
menetelmien ja laumanvartijoiden työ-
käytön seurantatutkimus Suomessa on
suunnitteilla. Tutkimusaihe on sekä ih-
misten arjen sujuvuuden että vahinko-
jen ennaltaehkäisytyöskentelyn kannalta
tällä hetkellä erittäin ajankohtainen. ☺

Tuulahdus Italiasta

Italiassa yleisin työkoirana käytetty laumanvartijarotu on
maremmano-abruzzese. Rodun rekisteri on siellä avoin
eli paimenilta voidaan ottaa rotuun jalostuskäyttöön sopivia
rekisteröimättömiä yksilöitä. Tämä on tärkeää populaation,
koirien luonteen ja työkyvyn kannalta. Rekisteröintimäärät
ovat olleet viime vuosina nousussa. Koirat hoitavat työtään
laumassa, pientäkin laumaa vartioimaan tarvitaan kaksi-
kolme koiraa. 200 lampaan katrasta vartioi tavallisesti neljä-
viisi koiraa, kertoo rotuyhdistys CPMA:n sihteeri, Mauro Di Fonzo.

Italiassa maremmano-abruzzesella on oma, maan Ken-
nelliiton ENCI:n hyväksymä TMC- testi, jossa arvioidaan koi-
ran rakenne ja luonne. Testiin voi osallistua 20 kuukautta
täyttäneet virallisesti A- tai B-lonkkaiseksi ja kyynärnivelil-
tään 0- tai 1-asteiseksi kuvattu koira.

Testin ensimmäisessä osassa testataan koiran suhtautu-
minen vieraisiin ihmisiin sen liikkua oman alueensa ul-
kopuolella yhdessä omistajan kanssa. Koira ei saa osoittaa
arkuutta tai aggressiivisuutta, kun vieras ihminen käsittelee
sitä ja sen on kuljettava ihmisryhmässä löysällä taluttimella
omistajansa vieressä. Toisessa osassa koira kulkee kytket-
tynä tuulessa lepattavien nauhojen kujan läpi osoittamatta
pelkoreaktiota.

Kolmannessa osassa ammutaan kuuden millin paukkupa-
noksilla laukaus 20 metrin etäisyydellä omistajansa vierellä
liikkuvasta koirasta. Koira saa noteerata laukauksen osoit-

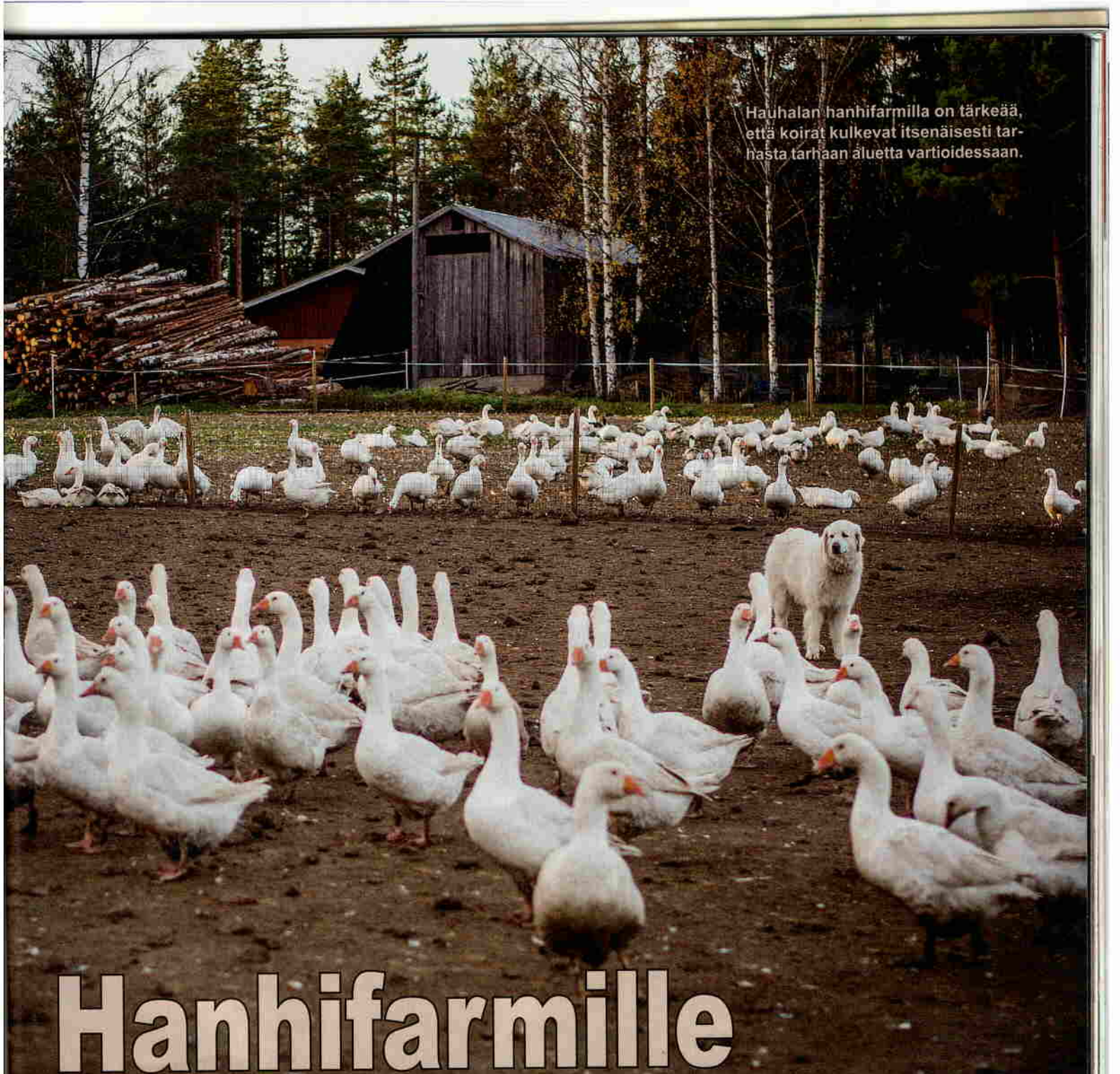
tamatta kuitenkaan hermostumista tai pelkoa.

- Testi kokonaisuutena antaa hyvän kuvan koiran yhteis-
kuntakelpoisuudesta ja luonteen yleisestä tasapainoisuu-
desta, kertoo rodun parissa 25 vuotta työskennellyt kasvat-
taja ja Suomen Kennelliiton luonnetestituomari Anne Juppi.
- Tämän kaltainen testi voisi olla hyvä meilläkin käytössä lau-
manvartijoilla, koska valitettavasti mielestäni nykyinen luon-
netesti ei sovi näille roduille nimenomaan siihen sisältyvien
ihmishyökkäysten takia. Rodut ovat herkkiä ja hyvämuistisia,
eikä testistä saisi jäädä ihmisistä mitään negatiivista muisti-
kuvaa, jos halutaan liikkua ihmisten ilmoilla.

Italiassa maremmano-abruzzesea arvostetaan ja kunnioi-
tetaan työkoirina. Ne saavat tehdä töitä rauhassa eikä niiden
työalueelle mennä ilman, että omistaja tai paimen on läsnä.

- Italiassa lammaslauman mukana vuoristossa on useim-
miten paimen, Suomesta paimennuskulttuuri puuttuu. Siellä
vartioitavat alueet ovat laajoja, toisin kuin täällä, eikä aitoja
juurikaan ole, kertoo maremmakasvattaja Petra Frondelius.
- Laumojaan vartioivat koirat ovat välinpitämättömän sosiaa-
lisiä vieraita ihmisiä kohtaan. Tämä näkyy hyvin esimerkiksi
markkinoilla, joihin ne tuovat laumansa yhdessä paimenen
kanssa. Osa koirista jää kokooma-aitaukseen vartioimaan
lampaita, osa saattaa vaellella ihmisten keskellä markkina-
humussa. Ne palaavat takaisin lauman luo, kun on aika koo-
ta lampaat ja lähteä kotiin.

Hauhalan hanhifarmilla on tärkeää, että koirat kulkevat itsenäisesti tarhasta tarhaan aluetta vartioidessaan.

Hanhifarmille laumanvartijat olivat pelastus

Teksti **Katriina Raanto**
Kuvat **Mikko Joonas**

-Enää ei edes harkittaisi olla ilman laumanvartijoita, ne ovat aivan lyömättömiä, iloitsee Virpi Rantalainen. Hän muistelee hanhifarmin alkuvuosia, jolloin ilves ensin

tappoi kerralla kymmeniä hanhia ja ketu jatkoi pentunsa kanssa tappamalla 43 hanhea yhdessä päivässä.

- Yritimme kaikkia muita suositteluja konsteja ensin: lippusiimaa, radiota,

Hauhalan Hanhifarmilla ollaan ylen tyytyväisiä päätöksen ottaa laumanvartijoita suojelemaan 5000-6000 hanhen parvea. Aiemmin hanhia joukkoteurastaneet ilvekset ja ketut ovat nyt pysyneet poissa.

riistapillää, hajusteita ja liiketunnistimella toimivia valoja kettujen reiteille. Mikään ei pitänyt niitä poissa.

- Lopulta farmille hankittiin vuonna 2001 ensimmäinen laumanvartija,

pyreneittenmastiffinarttu Turre. Myöhemmin Turren kaveriksi otettiin slovakiancuvac, narttu Amanda.

- Turre oli oikein hyvä työssään, mutta sillä oli liian laaja reviiri. Amanda oli tullessaan jo kaksivuotias, mikä ehkä vaikutti siihen, että se ei leimautunut hanhiin ihan niin hyvin. Se yritti aluksi jahdata niitä, mutta Turre opetti, ettei se sovi. Ja vaikka hanhille on aidattu nelisen hehtaaria maata, ei se riittänyt Amandallekaan enää sen jälkeen, kun Turre nukkui pois - senkin reviiri oli liian laaja eikä se suoriutunut tehtävästä yksin, huokaa Virpi Rantalainen.

Viime keväänä Amandalle hankittiin Teet Otstavelin suosituksesta kaveriksi maremmano-abruzzeseurot Virosta. Ricco oli syntynyt lammasfarmilla, jossa Rantalaiset kävivät hiihtolomalla lasten kanssa työkoiria myyvän kasvattajan syvähaastattelussa. Ricco asui

talviaikaan vanhempiensa ja sisarensa kanssa lampolassa ja tuli ulos tervehdimään tulijoita. Rantalaisten huomion kiinnitti heti, että mikään koirista ei tullut matalan, vain 10 senttiä korkean paimenlangan yli. Niille oli opetettu, ettei lankaa ylitetä ja vaikka lumi oli maldaltanut aidan, pysyivät koirat omalla puolellaan. Koirat eivät saaneet myöskään hypätä.

- Haastattelu meni hyvin ja tulimme kotiin koira mukana. Meillä Ricco oppi pian hyppäämään 80 senttiä korkeiden aitojen yli, koska hanhifarmilla hanhien menestyksellä vartiointi edellyttää, että koirat liikkuvat kaikissa kahdessa toista ulkotarhassa itsenäisesti. Riccon kotiuduttua näytimme sille reviirin rajat talsimalla umpihangessa lähes päivittäin koko neljän hehtaarin alueen. Se oli melko rankkaa, muistelee Antti Rantalainen.

- Se kuitenkin kannatti. Riccon kaulassa olevasta tutkapannasta näkee, että se käy öisin aluetta hissukseen läpi, tarkastaa rajat ja kulkee tarhasta tarhaan. Välillä se pysähtyy passiin jonnekin korkealle, josta näkee hyvin. Kyllä se käy välillä naapurinkin pellolla, mutta pihaan se ei mene. Riccon myötä myös Amanda on pysynyt paremmin omalla reviirillä.

Rantalaisten hanhifarmin läpi kulkee hiljainen tie ja tilalla käy asiakkaita ostamassa etukäteen tilaamia tilan tuotteita. - Meille on ehdottoman tärkeää, etteivät asiakkaat tai ohikulkijat joudu pelkäämään tulevaisuutta syödyiksi. Haukkuksi saattavat joutua, mutta yleensä koirat eivät edes tule pihaan vierailijoiden käydessä. Koirille on opetettu, ettei myöskään farmin läpi ajavia autoja saisi haukkua eikä keskelle tietä sovi pistää maaten, nauravat Rantalaiset. ☺

Virpi Rantalainen ei voisi enää edes kuvitella hanhien pitoa ilman koiria. Mikään muu ei estänyt ilveksiä ja kettuja tappamasta lintuja.